

EXPO2024 HORTICULTURAL

Opis ogólny stanu zdrowotnego drzew
zinwentaryzowanych dla potrzeb wystawy
Expo2024

Wykonanie i opracowanie:
inż. Marek Kubacki
Chirurgia Drzew M. Kubacki Sp. j
Redakcja:
PwC Advisory

Spis treści

WSTĘP	2
OPIS OGÓLNY.....	2
LISTA SKRÓTÓW	2
<hr/>	
TEREN ZIELEŃCA PRZY CENTRUM KLINICZNO-DYDAKTYCZNYM UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W ŁODZI.....	3
OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA	3
OPISY POSZCZEGÓLNYCH KWARTAŁÓW ZIELEŃCA.....	8
Kwartał I	8
Kwartał II.....	9
Kwartał III	10
Kwartał IV.....	11
Kwartał V	11
Kwartał VI.....	12
Kwartał VII	13
Większe i cenniejsze okazy drzew na całości terenu	13
<hr/>	
PARK IM. ROBERTA BADEN-POWELLA W ŁODZI	15
OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA	15
STAN ZDROWOTNY DRZEW ZINWENTARYZOWANYCH	16
GOSPODARKA DRZEWOSTANEM W PARKU W ASPEKCIE WYSTAWY EXPO2024	16
<hr/>	
TEREN LEŻĄCY NA POŁUDNIE OD TORÓW KOLEJOWYCH PKP	18
OGÓLNA CHARAKTERYZTYKA	18
OPISY POSZCZEGÓLNYCH KWARTAŁÓW.....	19
Kwartał I	19
Kwartał II.....	20
Kwartał III	20
Kwartał IV.....	20
<hr/>	
PARK 3 MAJA.....	21
OPIS OGÓLNY PARKU I JEGO DRZEWOSTANU	21
OPIS STANU ZDROWOTNEGO DRZEW W PARKU	23
GOSPODARKA DRZEWOSTANEM W PARKU	24
OPIS DO WYKAZU KRZEWÓW	25

WSTĘP

OPIS OGÓLNY

Inwentaryzacja dendrologiczna będąca przedmiotem niniejszego opisu objęła w całości teren planowanej wystawy Expo2024 Horticultural. Przeprowadzona została przez eksperta w tej dziedzinie, **inż. Marka Kubackiego**. Pan Marek Kubacki posiada tytuł inżyniera inżynierii środowiska, jest współwłaścicielem firmy **Chirurgia Drzew M. Kubacki Sp. j.** istniejącej od 1985 r.. Jest również **Rzecznawcą Dendrologiem Polskiego Towarzystwa Chirurgów Drzew** (upr. nr 2/2015), **Rzecznawcą Stowarzyszenia Inżynierów Techników Ogrodnictwa** w specjalności – ochrona środowiska (upr. nr 846/1990) oraz **Inspektorem nadzoru Polskiego Towarzystwa Chirurgów Drzew** (upr. nr 1/2006).

Sumaryczna powierzchnia terenów objętych inwentaryzacją wyniosła 71,93ha. Zasięg opracowania wraz z arkuszami oraz podziałem na kwartały został zaprezentowany na załączniku mapowym **Mapa arkuszy i zasięgów kwartałów**. Na potrzeby inwentaryzacji teren został podzielony na 4 umowne obszary o następujących powierzchniach poddanych inwentaryzacji:

- Teren Zieleńca: 22,59ha
- Park Baden-Powella: 20,93ha
- Teren na południe od torów: 5,50ha
- Park 3 Maja: 22,92ha

LISTA SKRÓTÓW

CKD - Centrum Kliniczno-Dydaktyczne Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

MOSiR - Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, obiekt sportowy przy ul. Małachowskiego 5/7/9 (tzw. „Łodzianka”)

TEREN ZIELEŃCA PRZY CENTRUM KLINICZNO-DYDAKTYCZNYM UNIwersYTETU MEDYCZNEGO W ŁODZI

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA

Zieleniec obejmuje ponad 20 ha (teren przewidziany pod EXPO). Powstał on na terenach przeznaczonych pod rozbudowę Centrum Kliniczno-Dydaktycznego (zwanego dalej CKD), którego budowę rozpoczęto w roku 1976. Zieleniec położony jest pomiędzy ul. Konstytucyjną od str. zachodniej, a zabudowanymi terenami CKD od str. wschodniej oraz pomiędzy ul. Pomorską od str. północnej i ul. Małachowskiego od str. południowej.

Jest to dawne wysypisko różnego rodzaju odpadów, w tym budowlanych, które w większości porośnięte jest drzewami i krzewami. Sukcesja roślin powstała z chwilą jego „porzucenia”, w momencie zaprzestania dalszych działań inwestycyjnych. Ponadto obszar ten jest bardzo zróżnicowany pod względem ukształtowania terenu.

W przeważającej większości (ok. $\frac{3}{4}$ powierzchni) w aktualnym stanie zagospodarowania teren **ten nie może być wykorzystywany do bezpiecznego użytkowania przez mieszkańców Łodzi.**

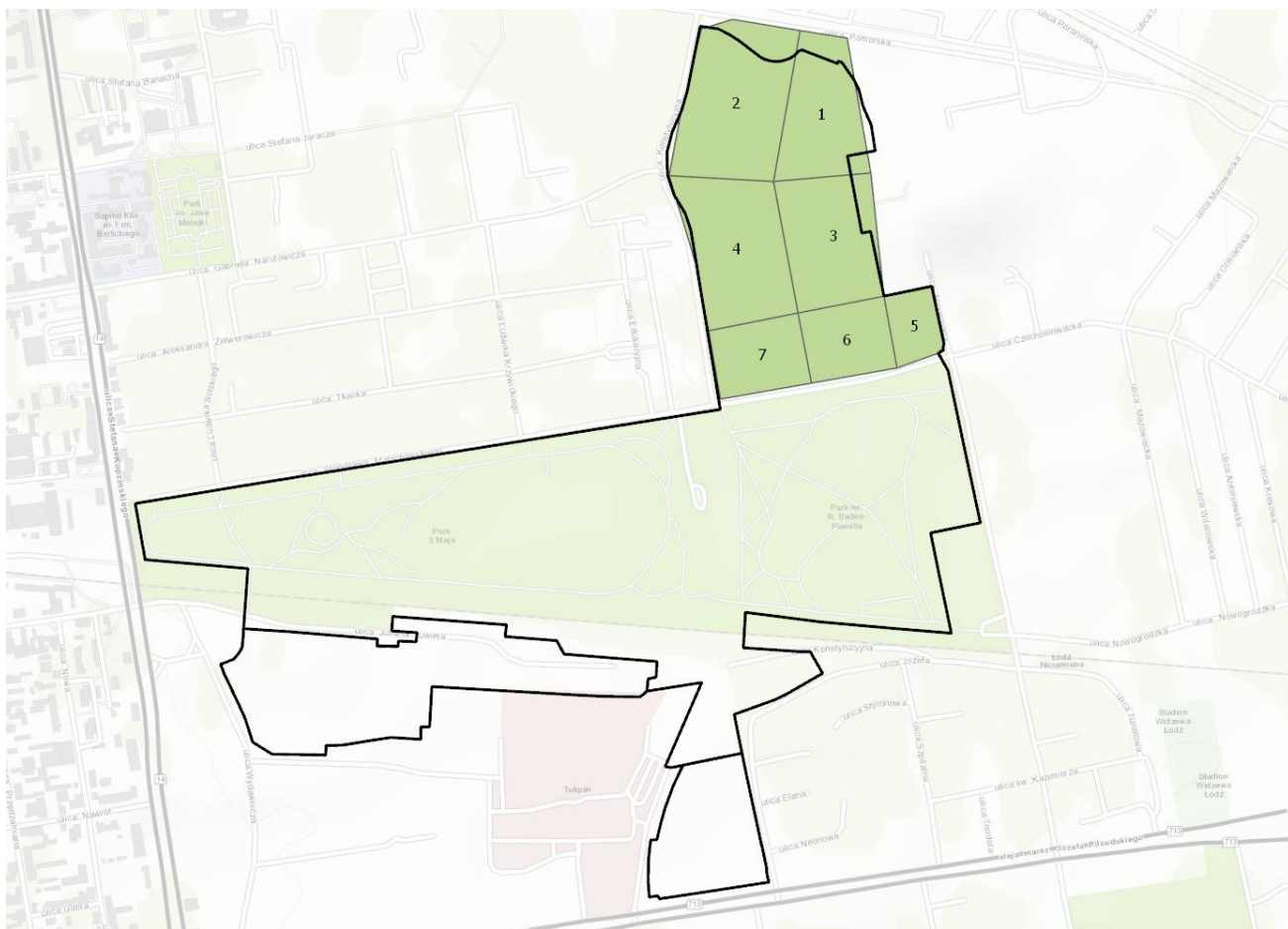
Główne czynniki powodujące zagrożenia to:

- ukształtowanie zarośniętego terenu ukrywające różnego rodzaju dziury, zagłębienia terenu o osuwających się skarpach;
- przykryte roślinnością min. odkryte studnie, pozostałości po składowiskach odpadów, rumowiska betonowo – asfaltowo- ceglane;
- złomy i wykroty drzew często wzajemnie na sobie pozawieszane, grożące osunięciem;
- łamiące się konary i gałęzie;
- wystające z podłoża druty, kable i inne elementy mogące spowodować upadek lub inne uszkodzenia ciała;
- składowiska odpadów komunalnych oraz różnych śmieci (w tym np. meble, telewizory, komputery etc.);
- składowiska zużytych opon;

Dodatkowe zagrożenie stanowi ukryte pośród drzew i krzewów „noclegowisko” bezdomnych.

Na terenie zielenca utworzono dwa miejsca mające służyć okolicznym mieszkańcom do wypoczynku. Zostały one zaopatrzone w ławki oraz posadzono nową roślinność. Jedno z miejsc zlokalizowane w pobliżu ul. Konstytucyjnej, przy grupie iglaków. Natomiast drugie zlokalizowane jest w głębi zielenca na kilkumetrowym wzniesieniu terenu („na górce”). W otoczeniu, na pozostałym ternie zielenca wciąż istnieją jednak miejsca potencjalnie niebezpieczne. Jedna z wymienionych wyżej odkrytych studni znajduje się w zaroślach kilkudziesiąt metrów od terenu „na górce”, a w pobliżu drugiego miejsca w zaroślach leżą powalone i połamane drzewa, mogące stanowić zagrożenie dla ludzi, którzy po nich spacerują

Zgodnie z ustaleniami z Zarządem Zieleni Miejskiej w Łodzi teren ten objęto inwentaryzacją uproszczoną – powierzchniową. Metoda ta została zastosowana przede wszystkim z uwagi na nadmierne zagęszczenie, stan zachowania zadrzewienia oraz stan podłoża, na którym porasta roślinność. Inwentaryzowano drzewa o obwodach od 30 cm wzwyż mierzonych na wysokości tzw. pierśnicy (1,3m nad „gruntem- podłożem”) z określeniem ich gatunku. Dla potrzeb inwentaryzacji teren zielenca podzielono na siedem kwartałów różniących się powierzchnią, ukształtowaniem, specyfiką podłoża oraz rodzajem istniejącej tam roślinności.

Rys. 1. Umowny podział na kwartały opisywanego terenu „Zieleńca”

Na terenie zieleńca zinwentaryzowano łącznie ponad **11 481 drzew**:

- 923 drzew większych i cenniejszych w ramach całego obszaru (inventaryzacja szczegółowa)
- 1 166 drzew w ramach I kwartału (inventaryzacja uproszczona)
- 2 478 drzew w ramach II kwartału (inventaryzacja uproszczona)
- 1 694 drzew w ramach III kwartału (inventaryzacja uproszczona)
- 1 982 drzew w ramach IV kwartału (inventaryzacja uproszczona)
- 489 drzew w ramach V kwartału (inventaryzacja uproszczona)
- 1 165 drzew w ramach VI kwartału (inventaryzacja uproszczona)
- 1 584 drzew w ramach VII kwartału (inventaryzacja uproszczona)

Ich dokładne zestawienia zawarto w załączonych tabelach dla poszczególnych kwartałów.

Gatunki drzew i krzewów porastające opisywany teren w zdecydowanej mierze pochodzą z samoczynnego wysiewu, spowodowanego przenoszeniem nasion przez wiatr lub też zostały one rozniesione przez zwierzęta – głównie ptaki poprzez ich odchody, przenoszone i zjadane owoce, a także również przez ludzi, głównie przez wysypywane odpadki komunalne. Głównym „matecznikiem” nasion dla tego terenu był przyległy Park 3-go Maja, z jego prastarą dąbrową oraz posadzone wcześniej okoliczne drzewa przyuliczne i nieco wcześniej założony Park Rozrywkowy (obecnie Park im. R. Baden-Powella) oraz tereny działkowe spoza ul Pomorskiej.

Zinwentaryzowane niektóre rzadsze gatunki drzew rosnące głównie w kwartałach V, VI i VII wskazują jednak, że niewielka część tego terenu – położna od strony południowej oraz zachodniej była utworzona prawdopodobnie w okresie budowy Parku Rozrywkowego i z czasem, w wyniku zaniechania jej pielęgnacji uległa daleko idącej

degradacja bez możliwości jej aktualnego odtworzenia. Warto podkreślić, że tylko niewielka liczba drzew nadaje się do ewentualnej trwałej adaptacji. Powyższa konkluzja wynika na skutek inwentaryzacji tej części zieleńca poprzez porównanie znalezionych tam gatunków drzew oraz pewien dający się jeszcze szczerunkowo odczytać układ kompozycyjny.

Wniosek ten potwierdzili emerytowani pracownicy Łódzkiego Przedsiębiorstwa Ogrodniczego – mgr inż. Michał Bączyk oraz Leszek Tłoczek, którzy uczestniczyli w budowie tych terenów oraz mgr inż. Ewa Wojtczak, dawny pracownik Biura Projektowego Budownictwa Komunalnego, w trakcie rozmów, jakie zostały z nimi przeprowadzone. Oba te przedsiębiorstwa (od dawna nieistniejące), w latach, gdy tworzono Park Rozrywkowy, były monopolistami na łódzkim rynku zarówno w dziedzinie projektowania jak i wykonawstwa inwestycji w terenach zieleni miasta Łodzi. W wyniku tych rozmów ustalono, że projektantem Parku Rozrywkowego oraz jego części, która miała znajdować się na terenie obecnego Zieleńca przy CKD był inż. Henryk Tomaszewski.

Powyższe informacje potwierdzono w okolicznościowym wydawnictwie z 2007 roku z okazji Jubileuszu 100-lecia Ogrodnictwa Łódzkiego pt. „Historia Ogrodnictwa Regionu Łódzkiego 1907-2007 (wydanie jubileuszowe)”, wydanym nakładem Związku Ogrodniczych w Łodzi. Na stronach nr 260 i 261 tej publikacji znajduje się następujący akapit:

„W dzielnicy Widzew założono park na pow. 40 ha, który miał być przeznaczony na lokalizację „wesołego miasteczka” i urządzeń sportowo-rozrywkowych. Po częściowym wybudowaniu, program parku został zmieniony i w części północnej zlokalizowano Szpital.”

Na stronie nr 269 w kolejnym akapicie można wyczytać, że:

„Park przy Radiostacji (inż. H. Tomaszewski) zaprojektowany był, jako teren wesołego miasteczka z bogatym wyposażeniem. Zrealizowano go jednak wyłącznie w zakresie robót ziemnych, dróg, placów i zieleni. Część północną tego terenu z czasem zabrano pod budowę szpitala....”

Podczas przeprowadzania inwentaryzacji okazało się również, że teren zieleńca służył w przeszłości, jako wysypisko różnych odpadów budowlanych zwożonych z całego miasta. Tłumaczy to zarówno duże nagromadzenie odpadów na tym terenie jak również ich różnorodność.

Powierzchnia zieleńca pokryta jest głównie roślinnością z tzw. samosiewu. Poza drzewami poddanymi inwentaryzacji teren pokryty jest w różnym stopniu zagęszczenia młodymi samosiewkami drzew. W zależności od gęstości porostu na 1 m² znajduje się od 6 do 12 szt. samosiewów drzew. Tylko niewielka część zieleńca została świadomie obsadzona roślinami pochodzącymi z upraw ogrodniczych, ale w wyniku zaniedbań i zaniechania prac przy nich uległy one degradacji i wynaturzeniu (np. formy sztucznie tworzone – „kuliste”, czy szpalerowe), a część z nich zupełnie uschła.

Cechą charakterystyczną dla drzew rosnących na terenie zieleńca jest ich słabe i niestabilne ukorzenie. Jest to efektem wyrośnięcia na podłożu o minimalnej zawartości gleby tzn. na hałdach i wysypiskach odpadów budowlanych oraz śmieci itp. Brak stabilności korzeni sprawia, że wraz z rozrostem roślin następują ich wykroty i złomy. Powodowane jest to zarówno przez niewielkie wiatry czy opady, jak również w wyniku rozrostu drzew powodującego zwiększenie ich masy. W pewnym krytycznym momencie przyrostu drzewa słaby system korzeniowy nie jest w stanie go utrzymać.

W trakcie wykonywania inwentaryzacji (w miesiącu lutym 2019 r.) zaobserwowano, że w efekcie opadów mokrego śniegu z dnia na dzień wykrotowi uległo kilka drzew (min. w kwartale II i III).

Takie podłoże (min. brak wystarczającej ilości składników pokarmowych dla takiej ilości roślin) oraz przegęszczenie i silne zwarcie roślin powodują, że ich „siły życiowe” są bardzo wątłe. Świadczy o tym duża ilość drzew suchych, zasychających, połamanych i wykrotów. Drzewa pozbawione są praktycznie koron, najczęściej jest to pień i kilka niewielkich gałęzi.

Wiele drzew jest zagrzybionych. W skutek destrukcyjnej działalności grzybów, drewno pni i konarów ulega rozkładowi w wyniku, czego są bardzo osłabione, grożąc w każdej chwili kolejnymi złomami i wykrotami. Drzewa te utrzymują swoją statykę często jedynie dzięki przerastaniu się wzajemnemu systemów korzeniowych,

co powoduje, że wykrot lub złom jednego osobnika pociąga za sobą zniszczenie „sąsiada”. Wiele z drzew ma systemy korzeniowe odsłonięte, tworząc wyniesione ponad podłoże tzw. „wyspy korzeniowe”. Drzewa o takiej charakterystyce są bardzo podatne na wykroty, nawet przy słabych zjawiskach atmosferycznych, takich jak wiatr czy opady.

Na większości terenu dominuje roślinność pionierska, głównie jest to robinia akacjowa, topola w odmianach (głównie osika), wierzba iwa, klony w odmianach (dominuje klon jesionolistny i klon pospolity) oraz brzoza brodawkowata i czeremcha.

Jedynie w kwartałach położonych w pasie graniczącym z ulicami Małachowskiego i Konstytucyjną oraz przy dojeździe do CKD na przedłużeniu ul. Niciarnianej, znajduje się większa różnorodność gatunkowa z dominacją dębu szypułkowego, w tym osobniki świadomie tam posadzone, jako pozostałość po projektowanym w tym miejscu parku.

Oceniając drzewostan pod kątem ewentualnego uporządkowania terenu celem jego adaptacji i udostępnienia do bezpiecznego korzystania dla mieszkańców miasta stwierdzono, że drzewostan porastający kwartały I, II, III w całości nie mogą zostać wykorzystane do trwałej adaptacji, a drzewostan kwartału IV można jedynie w niewielkiej części (od strony ul. Konstytucyjnej) trwale zaadaptować.

Kwartały V, VI, VII mają w porównaniu z pozostałymi wyrównany teren. Ten fakt oraz różnorodność znajdującego się tam materiału roślinnego świadczy o tym, że był to teren pierwotnie świadomie urządzone pod kątem przyszłego parku, jaki miał tam powstać.

Część drzewostanu w kwartale VI i VII, w pasie 30-50 m od ulic sąsiednich można po przeprowadzeniu przemyślanej selekcji trwale adoptować. Natomiast kwartał V został już w dużej części oczyszczony i widoczne są tam próby uporządkowania tego terenu zieleni poprzez wprowadzanie min. nowych nasadzeń na jego obrzeżach od strony ulicy Małachowskiego oraz od dojazdu prowadzącego do szpitala. Konieczne jest jednak bardziej selektywne spojrzenie na rosnące tam drzewa, aby okazały, które mają być trwale zaadaptowane rokowały prawidłowy rozwój i były docelowo bezpieczne dla potencjalnych użytkowników tego terenu.

Z uwagi na mocne zwarcia koron drzew (charakterystyczne dla wzrostu nieselekcjonowanych drzew pochodzących z samosiewu), są one mocno zdeformowane i wąskie, z dużą ilością suszu w tym grubego, często z licznymi wyłamaniem gałęzi i konarów. Spowodowane jest to brakiem światła słonecznego, oraz walką o dostęp do światła. Nieliczne gatunki drzew iglastych znajdujące się na charakteryzowanym terenie (wewnątrz kwartałów) zupełnie zaschły lub są w ostatniej fazie życia.

Z tego też powodu nie jest możliwe wyselekcjonowanie dużych drzew nadających się do przesadzenia w inne miejsce.

Istnieje natomiast możliwość trwałej adaptacji (w miejscu aktualnego porastania) niektórych drzew wytypowanych np. dla zachowania pasa izolacyjnego od strony sąsiadujących ulic. Podejmując jednak decyzję o ich trwałej adaptacji, (co wiązać się musi ze stworzeniem im większej przestrzeni życiowej poprzez eliminację konkurencji), trzeba brać pod uwagę ewentualne negatywne skutki ich zbyt gwałtownego wyeksponowania.

Przy selekcjonowaniu drzew do trwałej adaptacji należy preferować gatunki rodzime i długowieczne, które mają lepszą zdolność regeneracji po przebytych stresie np. związanym ze zmianą warunków siedliskowych w momencie podjęcia prac porządkowych mających na celu usuwanie hałd odpadów i wszelkich składowisk oraz niwelacji terenu.

Wszystkie drzewa, które pozostaną trwale zaadaptowane, będą wymagały zabiegów pielęgnacyjnych, gdyż nie można dopuścić do pozostawienia na zaadaptowanym trwale terenie drzew zainfekowanych, słabych, niestabilnych o zachwianej statyce.

Przystępując do ich trwałej adaptacji trzeba wykonać szereg prac, które będą miały na celu ich właściwe wyeksponowanie. Musi się wiązać z usuwaniem sąsiadujących z nim drzew będących konkurencją zarówno do właściwego ich rozwoju, dostępu do światła słonecznego (min. rozbudowa korony) jak i głównie będących konkurencją do ograniczonych w tym miejscu zasobów glebowych i pokarmowych.

Podejmując decyzję o pozostawieniu drzew dotychczas rosnących w dużym zwarciu, często mocno przysłoniętych przez sąsiadów, należy proces ten rozłożyć na kilka sezonów wegetacyjnych i zacząć od drzew najbardziej obecnie zacienionych (rosnących w głębi zieleńca), sukcesywnie je odsłaniając.

W związku z tym, że drzewa te rosły przez kilkadziesiąt lat w dużym zwarciu ich korony są w większości mocno zdeformowane. W wyniku niedostatecznej ilości światła słonecznego są mocno wyciągnięte do góry, z wąskimi koronami, a w dolnych partiach posiadają duże ilości suszu. Większość z nich wymagać będzie zarówno cięć sanitarnych jak i korekcyjnych (celem zmniejszenia wysokości) dla poprawy statyki oraz pobudzenia do regeneracji koron w ich dolnych partiach.

Charakterystycznym dla tego zadrzewienia jest, że drzewa rosnące na skraju tego terenu oraz drzewa, w pobliżu, których dokonano już pewnej selekcji konkurencyjnych roślin, są zdecydowanie niższe i mają nieco lepiej rozbudowane korony.

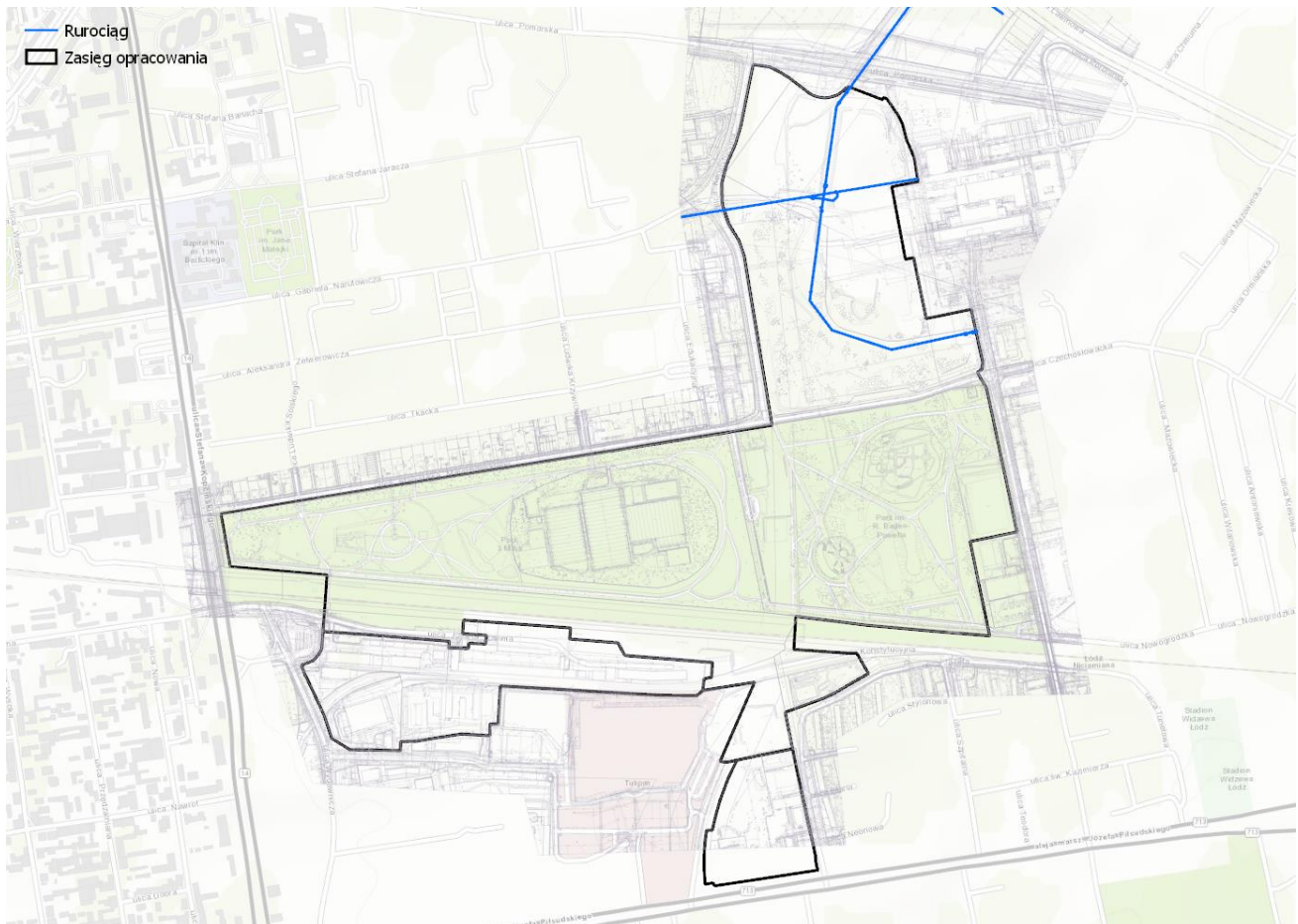
Trzeba liczyć się z faktem, iż w efekcie podjęcia w/w prac adaptacyjnych, część drzewostanu typowanego do trwałej adaptacji może przechodzić duży stres prowadzący nawet do ich zamarcia, stąd potrzebny będzie ciągły monitoring tych prac i bieżąca obserwacja reakcji drzew, aby w odpowiednim momencie podejmować ewentualne czynności zaradcze.

OPISY POSZCZEGÓLNYCH KWARTAŁÓW ZIELEŃCA

Kwartał I

Zlokalizowany jest w północno wschodniej części zieleńca pomiędzy ul. Pomorską, tzw. „wąwozem”, czyli trasą rurowością oraz nieutwardzonym dojazdem do CKD na przedłużeniu ul. Narutowicza (tzw. „przebieciem”) oraz terenami CKD od str. wschodniej. Zajmuje on powierzchnię ok. 3500 m².

Rys. 2. Przebieg rurowości zlokalizowany w pobliżu Centrum Kliniczno – Dydaktycznego

Kwartał ten należy do najbardziej zróżnicowanych pod względem istniejących nierówności terenowych. Spowodowane jest to tym, powstał, jako składowisko odpadów takich jak min.

- złom prefabrykatów budowlanych,
- złom zdjętych starych nawierzchni asfaltowych, najprawdopodobniej pochodzących z remontów okolicznych ulic,
- hałdy niepotrzebnej jałowej ziemi, najprawdopodobniej z pobliskich budów.

Największe nierówności występują od strony CKD (min. wzdłuż parkingu oraz chodnika prowadzącego od przystanku tramwajowego położonego za wiaduktem) oraz od str. „przebiecia”. W niewielkiej części kwartału widoczna jest dawna próba niwelacji wierzchniej płaszczyzny składowiska.

Na powierzchni tego kwartału zinwentaryzowano 1166 szt. drzew, charakteryzujących się obwodami min. 30 cm mierzonych na wys. pow. 1,3 m). Pośród nich dominującymi gatunkami są:

- robinia akacyjowa (*Robinia pseudoaccacia*) - 354 szt.

- topole (*Populus sp.*) – 466 szt. (w tym ponad 90 % stanowi topola osika - *Populus tremula*)

Na terenie tym praktycznie brak jest krzewów, podszyt stanowią nieliczne w stosunku do innych kwartałów, młode samosiewy rosnących tam drzew. Stanowi o niezbyt „przychylnym podłożu” oraz o tym, że w stosunku do pozostałych kwartałów stosunkowo późno został on pokryty roślinnością. Jedynie u podnóża skarpy od str. ul. Pomorskiej znajdują się pojedyncze okazy derenia białego (*Cornus alba*) czy róży (*Rosa rugosa*). W ramach tego kwartału inwentaryzacją objęto również skarpe przylegającą do ul. Pomorskiej oraz pas zieleni do jezdni ulicy.

Kwartał ten nie kwalifikuje się do adaptacji dla celów rekreacyjnych bez wykonania prac ziemnych polegających na jego niwelacji i wywozie (lub innym zagospodarowaniu) materiałów stanowiących jego „wnętrze”. W kwartale brak jakiegokolwiek drzewa możliwego do adaptacji.

Kwartał II

Zlokalizowany jest w północno zachodniej części zielenca pomiędzy ul. Pomorską, tzw. „wąwozem”, czyli trasą rurociągu oraz nieutwardzonym dojazdem do CKD na przedłużeniu ul. Narutowicza (tzw. „przebieciem”) oraz ul. Konstytucyjną od str. zachodniej. Zajmuje on powierzchnię ok. 5200 m².

Kwartał ten również należy do bardzo zróżnicowanych pod względem nierówności terenowych wynikających z faktu, iż powstał, jako składowisko odpadów budowlanych takich jak min.:

- złom prefabrykatów budowlanych,
- złom zdjętych starych nawierzchni asfaltowych, pochodzących najprawdopodobniej z remontów okolicznych ulic
- hałdy niepotrzebnej jałowej ziemi, najprawdopodobniej z sąsiednich budów

Ponadto na jego terenie znajduje się również dużo odpadów komunalnych oraz śmieci, składowisko zużytych opon, porzucone meble i urządzenia itp.

Największe nierówności występują od strony ul. Konstytucyjnej oraz od str. nieutwardzonego przedłużenia ul. Narutowicza. W części kwartału leżącej wzdłuż trasy rurociągu oraz w części środkowej widoczna jest dawna próba niwelacji wierzchniej płaszczyzny składowiska. W części środkowej kwartału znajduje się mniej zarośnięta przez drzewa przestrzeń zdominowana przez min. nawłóć kanadyjską.

Na powierzchni tego kwartału zinwentaryzowano 2478 szt. drzew, o obwodach min. 30 cm mierzonych na wys. pow. 1,3 m. Pośród nich dominującymi gatunkami są:

- topole (*Populus sp.* - 963 szt. (w tym głównie topola osika – ponad 80%)
- robinia akacja (*Robinia pseudoaccacia*) – 692 szt.
- klony (*Acer sp.*) – 511 szt. (ok. 50 % klona pospolitego – *Acer platanoides*, 39% klona jesionolistnego – *Acer negundo*, 11 % klona jawora – *Acer pseudoplatanus*).

W ramach tego kwartału inwentaryzacją objęto również skarpe przylegającą do ul. Pomorskiej oraz pas zieleni do jezdni ulicy. Drzewostan na terenie tego kwartału jest w bardzo złym stanie zdrowotnym. Charakterystyczne jest występowanie znacznej liczby wykrotów i złomów.

Na płaskim terenie w pobliżu torów tramwajowych posadzono nową skupinę krzewów o pow. ok. 210 m² składającą się z iglastych krzewów ozdobnych – żywotników i jałowca płozącego.

W kwartale II w większej ilości występują przerośnięte i zdegenerowane krzewy. Są to w szczególności gat. czarny bez (*Sambucus nigra*) i śnieguliczka biała (*Symphoricarpus albus*) oraz ligustr pospolity (*Ligustrum vulgare*) oraz śladowe ilości innych gatunków.

Charakteryzowany kwartał nie może zostać przeznaczony do adaptacji dla celów rekreacyjnych bez wykonania prac ziemnych polegających na jego niwelacji i wywozie (lub innym zagospodarowaniu) materiałów na nim zlokalizowanych.

Na obrzeżach kwartału od strony ul. Konstytucyjnej oraz wzdłuż przedłużenia ul. Narutowicza rosną pojedyncze drzewa o znacznych rozmiarach. Są to m.in. gat. topola biała, t. osika i t. włoska (Tabela - 020101 Teren Zieleńca - drzewa). Drzewa te trudno będzie trwale zaadaptować z uwagi zarówno na ich stan zdrowotny (np. topole włoskie), ich krótkowieczność oraz fakt, iż przy jakichkolwiek pracach związanych z niwelacją terenu bądź pracach przy budowie docelowej ulicy dojazdowej do CKD, będą musiały być usunięte.

Kwartał III

Zlokalizowany jest w środkowo- wschodniej części zieleńca pomiędzy nieutwardzonym dojazdem do CKD na przedłużeniu ul. Narutowicza (tzw. „przebieciem”) i przylega od str. wschodniej do wygrodzonej części CKD. Zajmuje on powierzchnię ok. 4000 m². Jego północna część leżąca pomiędzy przedłużeniem ul. Narutowicza („przebieciem”), przedłużeniem trasy rurociągu oraz nieutwardzoną drogą wykorzystywaną przez budowniczych CKD, należy do najmniej zarośniętych drzewami. Jest to „najmłodsza” część objęta sukcesją roślin.

Kwartał ten należy do najbardziej zróżnicowanych pod względem istniejących nierówności terenowych oraz najbardziej „zanieczyszczonych”. Ponadto na jego obszarze składowane są takie odpady jak:

- złom elementów betonowych i prefabrykowanych,
- złom zdjętych starych nawierzchni asfaltowych, prawdopodobnie z remontowanych w okolicy ulic
- hałdy gruzu ceglanego i kostki betonowej,
- hałdy niepotrzebnej jałowej ziemi, prawdopodobnie z okolicznych budów
- składowisko zużytych opon,
- odpady materiałów ocieplających rurociągi,
- różnorodne śmieci,
- porzucone różnorodne prefabrykaty,
- pozostałości po rozebranych budynkach,
- elementy sieci wodociągowej m.in. zasypywany hydrant w dużym zagłębieniu terenu,
- studzienka telekomunikacyjna,
- częściowo przykryta, jednak nadal niebezpieczna studnia z betonowych kręgów
- i inne.

Na powierzchni tego kwartału zinwentaryzowano 1694 szt. drzew (o obwodach min. 30 cm mierzonych na wys. pow. 1,3 m), pośród których dominującymi gatunkami są:

- robinia akacyjowa (*Robinia pseudoaccacia*) – 565 szt.
- topole (*Populus sp.*) – 526 szt. (w tym głównie topola osika).
- klony (*Acer sp.*) – 285 szt.

Na terenie tym występują przerośnięte i zdegenerowane krzewy głównie bzu czarnego oraz śnieguliczki oraz pojedyncze stanowiska tawuły (*Spirea*) i suchodrzewu (*Lonicera*), leszczyny pospolitej (*Corylus avellana*). Natomiast w podszyciu rośnie miejscami dużo młodego samosiewu drzew, głównie w części zachodniej kwartału (środek zieleńca).

Kwartał ten nie kwalifikuje się do adaptacji dla celów rekreacyjnych bez wykonania prac ziemnych polegających na jego niwelacji i wywozie (lub innym zagospodarowaniu i utylizacji) materiałów stanowiących jego „wnętrze”. W kwartale brak jakiegokolwiek drzewa możliwego do trwałej adaptacji.

Kwartał IV

Zlokalizowany jest w środkowo- zachodniej części zieleńca pomiędzy nieutwardzonym dojazdem do CKD na przedłużeniu ul. Narutowicza (tzw. „przebieciem”) i przylega od str. zachodniej do ul. Konstytucyjnej. Zajmuje on powierzchnię ok. 4500 m².

Kwartał ten należy do mniej zróżnicowanych pod względem istniejących nierówności terenowych. Od strony nieutwardzonego przedłużenia ulicy Narutowicza („przebiecia”) wzdłuż ul. Konstytucyjnej ciągnie się 30-50 m pas utrzymanej zieleni. Około 20-25 m tego pasa stanowi trawnik, który jest oddzielony od jezdni żywopłotem z ligustru pospolitego. Bliżej części środkowej kwartału znajduje się pas ok. 10-15 m z drzewami. Pas ten jest szerszy w pobliżu dojazdu do terenów CKD („przebiecia”). W pasie tym usunięto podrastającą drzewa roślinność. W środkowej części tego zadrzewionego terenu, w pobliżu grupy iglaków utworzono miejsce wypoczynku z ławkami. Na wprost grupy iglaków, na trawniku od strony ulicy, rośnie wielopniowy okaz wierzby kruchej (*Salix fragilis*).

W głębi kwartału zaczyna się pas zieleni zaniedbanej, pojawiają się nierówności terenu, pojawiają się drzewa uschnięte, zasychające, połamane i wykroty. Krzewy są zdegenerowane i przerośnięte. Znajdują się tam dzikie wysypiska śmieci i wspomniane już wyżej „noclegowisko”.

Pomiędzy drzewami porzucone zostały min. prefabrykaty betonowe, pozostałości słupów oświetleniowych oraz zarośnięte składowiska odpadów budowlanych.

W ich pobliżu w północno-wschodniej części kwartału („na górce”) utworzono drugie miejsce do wypoczynku zaopatrzone w ławki, na którym znajdują się nowe nasadzenia drzew i krzewów ozdobnych. Teren ten zlokalizowany jest od strony „przebiecia”, czyli nieutwardzonego przedłużenia ulicy Narutowicza.

Na powierzchni tego kwartału zinwentaryzowano 1982 szt. drzew (o obwodach min. 30 cm mierzonych na wys. pow. 1,3 m), pośród których dominującymi gatunkami są:

- dęby (*Quercus* sp.) – 430 szt.
- klony (*Acer* sp.) – 430 szt.
- czeremcha (*Prunus padus*) – 357 szt.
- robinia akacjowa (*Robinia pseudoaccacia*) – 346 szt.

Kwartał ten zawiera największą różnorodność gatunkową roślin. Zinwentaryzowana na nim 26 gatunków roślin drzewiastych (Tabela 020106 Teren Zieleńca - kwartał 4). Występują też w większej liczbie różnorodne gatunki krzewów takich jak żylistek, irga, lonicera, jaśminowiec bezwonny, tawuła, forsycja, dereń biały, ligustr, czarny bez, lilak, leszczyna pospolita. Jak i w pozostałych kwartałach są one jednak w większości przerośnięte i zdegenerowane. Rekomendowane jest, aby, w przypadku poddania terenu, na którym rosną adaptacji na potrzeby zieleni urządzonej na nowo, zostały one usunięte i zastąpione nowymi nasadzeniami. W podszyciu rośnie również dużo drobnego samosiewu drzew.

Kwartał ten w części został już poddany adaptacji dla celów rekreacyjnych. W pasie równoległym do ul. Konstytucyjnej drzewa kwalifikują się do adaptacji i wskazane jest ich zachowanie. Wszystkie większe i cenniejsze egzemplarze wymieniono w wykazie (część tabelaryczna) i naniesiono na mapy.

Kwartał V

Kwartał ten zlokalizowany jest w południowo - wschodniej części zieleńca przy wjeździe na teren szpitala zlokalizowanym na przedłużeniu ul. Niciarnianej.

Zajmuje on powierzchnię ok. 1100 m² i jest najmniejszym z poddanych inwentaryzacji kwartałów zieleńca przy CKD. Podobnie jak na sąsiadujących kwartałach VI oraz VII, nie występują na nim większe nierówności terenu. Związane jest to z faktem, że ta część zieleńca była pierwotnie zaplanowana, jako przedłużenie Parku

Rozrywkowego po drugiej stronie ul. Małachowskiego. Jako zaczątek nowego obiektu miało być projektowane w tym miejscu „wesole miasteczko”. Z tego powodu teren ten został poddany niwelacji.

Na powierzchni kwartału zinwentaryzowano 489 szt. drzew (o obwodach min. 30 cm mierzonych na wys. pow. 1,3 m), spośród których dominującymi gatunkami są:

- robinia akacjowa (*Robinia pseudoaccacia*) – 224 szt.
- klony (*Acer sp.*) – 109 szt.
- dęby (*Quercus sp.*) – 53 szt.

Kwartał ten został już poddany adaptacji dla celów rekreacyjnych.

Jak już wspomniano na wstępie opisywany kwartał został już oczyszczony w dużej części z drzew i krzewów uschniętych oraz zasychających, powalonych i połamanych. Podjęto tam prace w celu jego uporządkowania i urządzenia go na nowo. Prace rewitalizacyjne obejmowały wprowadzanie młodych nasadzeń na jego obrzeżach, przy ulicy Małachowskiego oraz wzdłuż dojazdu prowadzącego do szpitala. Dodatkowo posadwiono tam również pojedyncze ławki. Jeżeli proces adaptacji tego terenu ma być nadal kontynuowany, to dokończyć trzeba jeszcze czyszczenie tego terenu zarówno z zalegających tam jeszcze odpadów i śmieci (min. zużyte opony) jak również z samosiewów głównie robinii akacjowej w północno – zachodniej części kwartału.

Pośród pozostawionych tam drzew należy dokonać jeszcze selekcji pod kątem stworzenia im warunków dobrego rozwoju (min. poprzez poprawę pokroju), estetyki oraz bezpieczeństwa dla użytkowników tego terenu.

Kwartał VI

Zlokalizowany jest w południowej części zieleńca równolegle do ul. Małachowskiego. Zajmuje powierzchnię ok. 2100 m².

Na powierzchni kwartału zinwentaryzowano 1165 szt. drzew (o obwodach min. 30 cm mierzonych na wys. pow. 1,3 m), spośród których dominującymi gatunkami są:

- dęby (*Quercus sp.*) – 406 szt.
- robinia akacjowa (*Robinia pseudoaccacia*) – 151 szt.
- klony (*Acer sp.*) – 145 szt.
- czerecha (*Prunus padus*) – 145 szt.
- lipa drobnolistna (*Tilia cordata*) – 134 szt.

W kwartale tym znajduje się kilka gatunków rzadszych drzew, posadzonych w okresie tworzenia pierwotnie planowanego założenia. Są to min. klon srebrzysty i klon tatarski, leszczyna turecka czy świerk pospolity.

W większości są one bardzo zdegenerowane bądź zupełnie uschły, zagłuszone przez bardziej dynamicznie rozrastające się drzewa pochodzące z samosiewów.

Niektóre ze znajdujących się tam drzew tworzą (trudne już do odczytania) świadomie utworzone kompozycje ogrodowe jak; szpalery (lipy, klony) czy grupy drzew (leszczyna turecka, klony tatarskie).

Pośród porastających tam drzew tak jak i w innych kwartałach znajdują się zdegenerowane i zasychające skupiny krzewów min. gat. jaśminowiec bezwonny, suchodrzew, czarny bez czy śnieguliczka biała.

Największe i najcenniejsze drzewa rosnące w pasie najbliższym ulicy Małachowskiego (30-50 m od jezdni gdzie znajduje się duża ilość dębów szypułkowych) kwalifikują się do adaptacji czy też wyselekcjonowania dla potrzeb stworzenia pasa izolacyjnego (dotyczy to również pojedynczych okazów innych gatunków).

Na terenie pozostałej części kwartału drzewostan jest w zdecydowanie gorszym stanie zdrowotnym. Są to wykroty, złomy, drzewa suche i zasychające. Znajdują się tam też wysypiska śmieci komunalnych (stosunkowo „świeże”), miejsce po ognisku, a także miejsce po większym pożarze (opalone pnie okolicznych drzew). Teren ten przed jego udostępnieniem wymaga zdecydowanego uporządkowania i silnej selekcji drzew.

Kwartał VII

Zlokalizowany jest w południowo-wschodniej części zieleńca przy skrzyżowaniu ulic Małachowskiego i Konstytucyjnej i zajmuje powierzchnię ok. 2200 m².

Na powierzchni kwartału zinwentaryzowano 1584 szt. drzew (o obwodach min. 30 cm mierzonych na wys. pow. 1,3 m), spośród których dominującymi gatunkami są:

- dęby (*Quercus* sp.) – 905 szt.
- klony (*Acer* sp.) – 216 szt.
- czerecha (*Prunus padus*) – 164 szt.

W kwartale tym również znajdują się nasadzenia gatunków rzadszych drzew, posadzonych w okresie tworzenia pierwotnie planowanego założenia, min. krąg z zasychających 11 szt. kolonów pospolitych odm. kulistej czy grupa klonów tatarskich oraz szpalery lipowe i klonowe.

Podobnie jak i w innych kwartałach znajdują się tam zdegenerowane i zasychające skupiny krzewów min. gat. jaśminowiec bezwonny, suchodrzew, czarny bez czy śnieguliczka biała. Podobnie jak w kwartale IV wzdłuż ul. Konstytucyjnej ciągnie się 30-50 m pas trawnika oddzielony od jezdni żywopłotem z ligustru pospolitego.

Narożnik tego trawnika znajdujący się w przy skrzyżowaniu ulic Małachowskiego i Konstytucyjnej zajmuje nowo utworzona rabata krzewów ozdobnych z różnych odmian tawuły (*Spirea* sp.).

Podobnie jak w przypadku kwartału VI, największe i najcenniejsze drzewa rosnące wzdłuż ulicy Małachowskiego oraz ulicy Konstytucyjnej (30-50 m od jezdni) spośród dużej grupy drzew gatunku dąb szypułkowy oraz pojedynczych okazów innych gatunków kwalifikują się do adaptacji.

Na terenie pozostałej części kwartału drzewostan jest w podobnym stanie jak na innych zaniedbanych częściach zieleńca. Są tam również wykroty, złomy, drzewa suche i zasychające. Wszystkie drzewa iglaste (świerki pospolite), które tam jeszcze fizycznie pozostały są uschnięte.

Teren ten przed jego udostępnieniem do użytkowania wymaga również uporządkowania, mimo, że jest on najmniej zanieczyszczony i brak na nim większych składowisk odpadów i śmieci. Potrzebna jest również selekcja drzew.

Większe i cenniejsze okazy drzew na całości terenu

Na terenie zieleńca znajdują się okazy drzew o dużych rozmiarach bądź drzewa gatunków rzadszych (wymieniono je w osobnej tabeli). Większość z tych drzew, bądź z uwagi na swój stan zdrowotny lub miejsce, w którym rośnie, trudne będzie do trwałej adaptacji. Żadne z tych drzew nie nadaje się do adaptacji w innym miejscu poprzez jego wykopanie i przesadzenie w nowe miejsce poza terenem zieleńca.

Kryteria doboru do wykazu drzew cenniejszych na terenie zieleńca CKD były następujące:

- W przypadku drzew gatunków rodzimych decydowały głównie wymiary dendrometryczne odróżniające wytypowane drzewa od rosnących obok (obwód oraz wysokość i pokrój zbliżony do naturalnego),

najmniej zdeformowane w wyniku silnego zwarcia z koronami sąsiednich drzew – (np. topola biała, topola osika, brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy).

- W innych przypadkach - wybrano okazy dokumentujące różnorodność drzewostanu, świadcząca o pewnych dawnych założeniach planistycznych dla tego terenu i nasadzonych wtedy gatunkach drzew - (np. klon srebrzysty, leszczyna turecka, klon pospolity odm. kulistej, sosna pospolita), które również mają wymiary dendrometryczne większe od rosnących obok okazów.

Część z drzew została już zaadaptowana dla celów rekreacyjnych, jest to przykładowo miejsce wypoczynku przy grupie świerków kłujących w pobliżu ul. Konstytucyjnej.

W ramach projektu adaptacji dalszych części istniejącej zieleni dla potrzeb wystawy EXPO2024, można pozostawić jeszcze niektóre z nich. Działania te wiązać się będą z przeprowadzeniem szeregu prac adaptacyjnych, obejmującą m.in. trzebież „sąsiadów”, poprawa warunków siedliskowych, zabiegi pielęgnacyjne. Wiele z drzew rośnie jednak na tych częściach zielenca, które jeżeli mają być wykorzystane dla potrzeb wystawy, muszą być zdecydowanie uporządkowane, co wiązać się będzie z usunięciem części z wymienionych w wykazie drzew.

Wykaz ten należy traktować, jako uzupełnienie zestawienia drzew powstałego w efekcie inwentaryzacji powierzchniowej na terenie zielenca. Jest min. udokumentowaniem faktu, jakie drzewa wyrosły na tym terenie w wyniku ponad 50 letniej sukcesji roślin spowodowanej zaniechaniem opieki nad tym terenem.

PARK IM. ROBERTA BADEN-POWELLA W ŁODZI

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA

Park im. R. Baden-Powella w został utworzony na przełomie lat 1960/1970. Utworzono go na pow. ok. 16 ha i obejmuje teren ograniczony wschodnią granicą Parku 3-go Maja, następnie wzdłuż ul. Małachowskiego, ul. Niciarnianej oraz torów PKP. Wg informacji uzyskanych od okolicznych mieszkańców, już od roku 1966 w ramach tzw. czynów społecznych, młodzież okolicznych szkół, w tym liceum nr XXIX z ul. Zelwerowicza 38/44, rokrocznie nasadzała pod okiem fachowców na tym terenie drzewa i krzewy. Kompozycja zieleni w parku oparta jest o nasadzenia jednogatunkowych grup drzew tworzących tzw. „plamy kolorystyczne”- poprzecinane alejkami utwardzonymi i nieutwardzonymi, uzupełnione podsadzeniami krzewów ozdobnych.

Park zawiera również bogaty program rekreacyjno- sportowy, stąd nosił on pierwotnie nazwę Parku Rozrywkowego. W parku znajduje się min. amfiteatr, motodrom, górka saneczkowa oraz boisko piłkarskie, które od wielu lat zupełnie nie jest użytkowane.

Wśród posadzonych roślin dominują gatunki drzew iglastych i liściastych rodzimych jak np. dąb szypułkowy, brzoza brodawkowata czy świerk pospolity. Ponadto występują także gatunki drzew introdukowanych trwale zaadaptowanych jak np. robinia akacjowa, czy daglezwia zielona. Ciekawym uzupełnieniem tych nasadzeń są pojedyncze okazy drzew gatunków obcych i egzotycznych (wiśnie ozdobne – 52 szt., korkowce amurskie- 3 szt.). Stan utrzymania parku jest typowy dla obiektu intensywnie użytkowanego, poddanego ciągłej opiece firm ogrodniczych.

W wyniku przeprowadzonej w styczniu 2019 r. inwentaryzacji stwierdzono, że w parku znajduje się ponad 2.200 szt. drzew (Tabela 020201 Park Baden-Powella - drzewa). Dominują w nim gatunki liściaste (1858 szt.) w tym min.:

- klony (w odmianach) - 324 szt.
- lipa drobnolistna - 296 szt.
- dęby szypułkowe - 204 szt.
- dęby czerwone - 40 szt.
- robinia akacjowa - 153 szt.
- czeremcha pospolita - 101 szt.
- brzoza brodawkowata - 87 szt.
- topole (w odmianach) – 82 szt.
- i inne.

Ważnym walorem przyrodniczym, jak również i estetycznym opisywanego parku są nasadzenia drzew iglastych (355 szt.), będące w zadowalającej kondycji zdrowotnej, co jest pozytywnym wyróżnikiem na tle innych łódzkich parków. Nasadzenia te są reprezentowane przez:

- świerk pospolity – 129 szt.
- modrzew europejski – 74 szt.
- żywotnik zachodni – 54 szt.
- świerk kłujący – 42 szt.
- daglezwia zielona – 38 szt.
- sosna czarna – 18 szt.

Uzupełnieniem szaty roślinnej parku są skupiny różnorodnych krzewów ozdobnych.

STAN ZDROWOTNY DRZEW ZINWENTARYZOWANYCH

W trakcie inwentaryzacji naliczono 74 szt. drzew suchych i zasychających kwalifikujących się do natychmiastowej wycinki.

Z uwagi na fakt, że inwentaryzacja wykonywana była w styczniu, czyli w stanie spoczynku wegetacyjnego (bezlistnym), istnieje możliwość, że pojedyncze drzewa mogą nie podjąć wegetacji na wiosnę. Wiązać się to może ze zmianą wyżej wspomnianej liczby, lecz najwyżej o kilka-kilkanaście osobników.

Większość drzew w parku pochodząca z pierwotnych nasadzeń osiągnęła wiek ok. 50 lat. Tylko nieliczne drzewa – kilka topól z gat. mieszańców euroamerykańskich – jest prawdopodobnie starsze. Są to rośliny zaadaptowane w trakcie tworzenia parku.

W miejscach gdzie posadzono gatunki silnie samoczynnie odnawiające się np. dęby szypułkowe czy robinie – zostały one mocno przegęszczone nieusuwanymi samosiewami. Ta konkurencja nowych roślin jest niekorzystna dla drzew starszych, pochodzących z planowanych pierwotnych nasadzeń. Należy dokonać ostrej selekcji drzew gat. czeremcha pozostawiając tylko okazy pojedyncze, najbardziej zdrowe i godne ekspozycji. Podobną selekcję należy przeprowadzić wśród samosiewów robinii akacjowej, dębów szypułkowych oraz klonów (w odmianach). Celem przeprowadzonej selekcji będzie „**odzyskanie przestrzeni życiowej**” dla starszych i dorodnych, bardziej rokujących okazów.

Pozostały drzewostan nadaje się do dalszej adaptacji wraz z poddaniem go zabiegom pielęgnacyjnym. W koronach drzew występuje, bowiem liczny susz cienki i gruby, jako efekt zarówno starzenia się roślin jak i zachodzących zjawisk osłabiających kondycję drzew (np. zanieczyszczenie powietrza, obniżenie zwierciadła wód gruntowych) oraz zjawisk atmosferycznych (np. wiatr, mróz, opady mokrego śniegu, wyładowania burzowe).

Drzewa znajdujące się w pobliżu intensywnie użytkowanych miejsc (alejki, place zabaw, place sportowe) powinny być poddawane na bieżąco zabiegom pielęgnacyjnym. Niektóre z drzew wymagają poprawy statyki poprzez montaż wzmocnień mechanicznych w ich koronach celem niedopuszczenia do powstania rozłamań grubych konarów, bądź usunięte, jeżeli nie rokują na dalszą przyszłość.

W koronach sporej ilości drzew, głównie gat. topola oraz klon srebrzysty występuje półpaszyt – jemiola pospolita (*Viscum album*), który jest przyczyną osłabienia i powolnego zamierania tych drzew. Z uwagi na to rekomendowane jest, aby w trakcie prac pielęgnacyjnych jego gniazda usuwać z drzew.

Skupiny krzewów są w różnym stanie utrzymania. Część roślin wymaga eliminacji (głównie czarny bez, ligustr, śnieguliczka) ze względu na zesterzenie się roślin, inne wymagają odmłodzenia (lilaki, suchodrzew), pozostałe bieżącej pielęgnacji (min. poprzez formowanie skupin).

GOSPODARKA DRZEWOSTANEM W PARKU W ASPEKCIE WYSTAWY EXPO2024

Jak już zostało wyżej wspomniane drzewostan parkowy po usunięciu osobników suchych i zasychających zagrażających bezpieczeństwu oraz samosiewów z miejsc „przegęszczonych” nadaje się do dalszej adaptacji i należy wykonać przy nim niezbędne zabiegi pielęgnacyjne. Niektóre zalecenia pielęgnacyjne zawarto w tabeli inwentaryzacyjnej drzew.

Terenem wymagającym podjęcia działań inwestycyjnych w obrębie opisywanego parku jest **teren boiska sportowego** położonego wzdłuż ul. Niciarnianej.

Boisko to obecnie pokryte jest kilkuletnim nalotem samosiewów drzew i krzewów, co jest efektem jego trwałego nieużytkowania. Na tym terenie brak jest jakichkolwiek cennych i wartych adaptacji roślin drzewiastych.

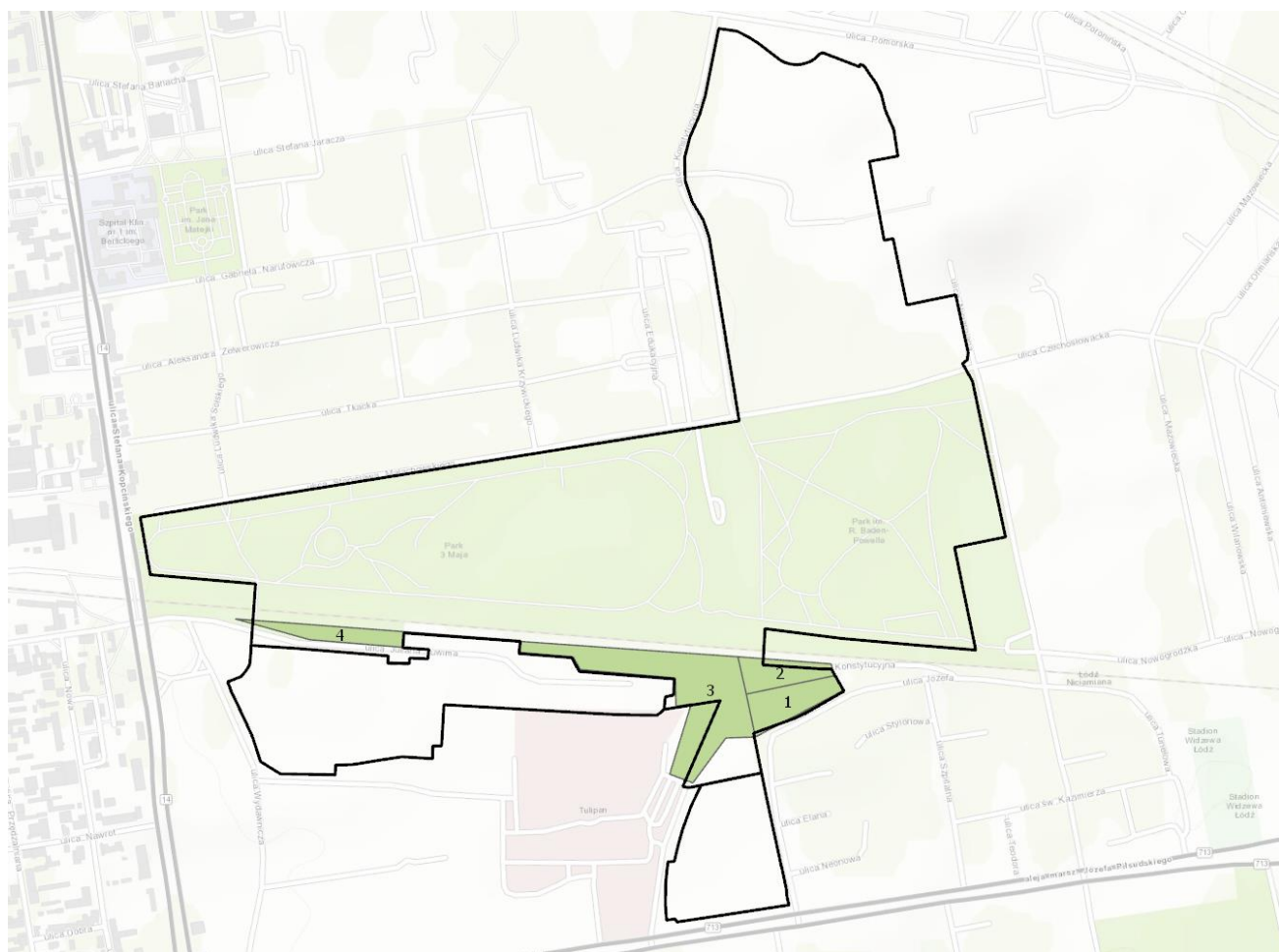
TEREN LEŻĄCY NA POŁUDNIU OD TORÓW KOLEJOWYCH PKP

OGÓLNA CHARAKTERYZTYKA

Inwentaryzacją objęto tereny leżące równoległe do Parku 3-go Maja i Parku im. R. Baden- Powella, oddzielone od nich torami kolejowym PKP oraz tunelem kolejowym prowadzącym do stacji Łódź Fabryczna. Teren zaczynający się od strony wschodniej na wysokości ul. Szpitalnej, graniczy od południowej strony z garażami mieszkańców okolicznego osiedla oraz terenami, na których znajdują się aktualnie obiekty handlowo – magazynowo - przemysłowe (min. Pasaż Handlowy „Tulipan”, Castorama, Budohurt i inne) sięgając przy wiadukcie ul. Kopcińskiego.

Teren objęto inwentaryzacją powierzchniową wg uzgodnień z Zarządem Zieleni Miejskiej, inwentaryzując drzewa o obwodach od 30 cm wzwyż mierzonych na wys. 1.3 m wraz z określeniem ich gatunku. Urządzony zieleniec („ogród”) wraz z placem sportowym, położony tuż przy garażach, objęto inwentaryzacją pełną, wg lokalizacji drzew na mapie zasadniczej (wraz z uproszczoną inwentaryzacją uzupełniającą samosiewów drzew, których obwody na wys. 1,3 m przekroczyły 30 cm), podobnie jak kilkanaście drzew, które stanowiły w przeszłości obsadzenie szpalerowe torów kolejowych stanowiących bocznice.

Dla celów inwentaryzacji teren ten podzielono na cztery kwartały (mapa).

Rys. 4. Umowny podział na kwartały opisywanego terenu „Zatorza”

- **Kwartal „I”** to wspomniany wyżej „ogród” i plac sportowy, rozciągające się od garaży do krawędzi skarpy dawnej bocznic kolejowej.
- **Kwartal „II”** to klin równoległy do torów wraz z pozostałością wykopu, w którym znajdowała się kiedyś bocznic kolejowa prowadząca do Zakładów Przemysłu Spirytusowego POLMOS, przylegający do kwartału „I”.
- **Kwartal „III”** (powierzchniowo największy) rozciąga się wzdłuż tunelu kolejowego na zapleczu pasaży handlowych i marketu budowlanego i sięga nieco w głąb w stronę Al. Piłsudskiego.
- **Kwartal „IV”** – to praktycznie wysoka skarpa ciągnąca się wzdłuż tunelu do ul. Kopcińskiego oraz nowo budowany układ drogowy wraz z krańcówką autobusową i dojazdem do składnic materiałów budowlanych i innych obiektów magazynowo – usługowych (ul. Tuwima).

Poza kwartałem „I”, na którym znajduje się urządzone zieleniec dla celów rekreacyjnych mieszkańców sąsiednich osiedli, pozostały teren zdominowały drzewa pochodzące z samoczynnego wysiewu (tzw. „samosiewy”). Roślinność ta porosła na bardzo zróżnicowanym pod względem kształtu terenie, którego duża część służyła dawniej za składowisko odpadów budowlanych i różnego rodzaju śmieci.

Drzewostan kwartałów II-IV, poza nielicznymi okazami zlokalizowanymi w pobliżu nowobudowanego węzła komunikacyjnego (ul. Tuwima, Wydawnicza, Kopcińskiego), nie nadaje się do jakiegokolwiek adaptacji. Jest to drzewostan zdegenerowany, przerośnięty. Wewnątrz kwartału III zalegają drzewa suche, połamane, wywrócone oraz całkowite wykroty. Duża część drzewostanu jest porażona różnego rodzaju grzybami rozkładającymi drewno. Na uschniętych, powalonych i połamanych drzewa widać ich penetrację drewna przez szkodniki owadzie.

Wyniki inwentaryzacji tego terenu zawarte są w:

- tabeli inwentaryzacji drzew rosnących w kwartale I oraz pojedynczych spoza tego kwartału znajdujących się na mapie zasadniczej,
- tabelach inwentaryzacji powierzchniowej dla pozostałych kwartałów.

OPISY POSZCZEGÓLNYCH KWARTAŁÓW

Kwartal I

Inwentaryzacja obejmuje wszystkie znajdujące się aktualnie na opisywanym terenie drzewa zgodnie z lokalizacją na mapie zasadniczej. Dodatkowo, jako uzupełnienie została przeprowadzona uproszczona inwentaryzacja samosiewów drzew, których obwody osiągnęły wymagane wymiary dla ich inwentaryzacji (i które powinny być usunięte, aby zachować pierwotne założenie tego terenu).

Drzewostan tego kwartału wymaga wielu zabiegów pielęgnacyjnych. Szpaler klonów jaworów i klonów pospolitych ciągnący się od ul. Szpitalnej wzdłuż torów, jest pozostałością dawnego nasadzenia „ujmującego” lewy wlot dawnej bocznic kolejowej. Drzewa tworzące ten szpaler są w złym stanie zdrowotnym. Jest to zarówno efekt zesterzenia się tych drzew, jak i braku bieżącej pielęgnacji, a także złego wykonania na nich cięć w koronach oraz dużej ilości uszkodzeń mechanicznych na pniach.

Jeżeli drzewa te mają pozostać trwale zaadaptowane należy poddać je pilnie intensywnym zabiegom pielęgnacyjnym (cięcia sanitarne i korygujące w koronach drzew oraz poprawa siedliska poprzez min. usunięcie roślin konkurencyjnych, a także usunięcie drzew suchych i zasychających). Podobne zabiegi należy pilnie przeprowadzić wobec szpaleru topól, w przypadku decyzji o ich pozostawieniu. Pozostały drzewostan, może być trwale zaadaptowany i należy poddawać go sukcesywnym zabiegom pielęgnacyjnym (cięcia sanitarne oraz wobec niektórych młodszych okazów również formujące). Na tym terenie znajdują się trzy skupiny krzewów ozdobnych - ligustru pospolitego o pow. 36 m² i 50 m² i wys. 1,0m oraz - suchodrzewu o pow. 190 m² i wys. 3,0 m.

Kwartał II

Ma on kształt klina i położony jest równoległe do torów PKP i wlotu do tunelu. Oddzielony jest pozostałością wykopu, w którym poprowadzona była bocznicą kolejową prowadząca do Zakładów Przemysłu Spirytusowego POLMOS, od kwartału I. Praktycznie cały porastający drzewostan to samosiew, za wyjątkiem szpaleru kilkunastu klonów jaworów znajdującego się od strony torów kolejowych. Stanowi on pozostałość dawnego prawego nasadzenia „ujmującego” wlot do owej bocznic. Drzewa tworzące ten szpaler są w bardzo złym stanie zdrowotnym, co powoduje, że nie nadają się do dalszej adaptacji. Pozostały drzewostan jest również pozbawiony wartości z punktu widzenia kształtowania na jego bazie ew. nowych terenów zieleni.

Kwartał III

Największy obszarowo kwartał położony jest wokół terenów będących w intensywnym użytkowaniu (centrum handlowo- usługowe). W całości porośnięty jest drzewami pochodzącymi z samosiewu. Jest bardzo zróżnicowany pod względem ukształtowania terenu. Z uwagi na ukształtowanie pokrytego samosiewami terenu oraz specyficzne podłoże, znajdujące się tu dawne składowiska różnego rodzaju odpadów, hałdy gruzu i śmieci, brak pośród zinwentaryzowanych drzew okazów nadających się do jakiegokolwiek adaptacji.

Kwartał IV

W zdecydowanej części jest to wysoka, mocno pochylona skarpa wzdłuż tunelu kolejowego, natomiast w części zachodniej jest to aktualnie budowany nowy węzeł komunikacyjny z przystankiem przesiadkowym dla komunikacji autobusowej. Jego częścią jest również odcinek ul. Tuwima stanowiący dojazd do zlokalizowanych w pobliżu terenów przemysłowych, na których prowadzona jest przez wiele firm różnorodna działalność. Zlokalizowane są tam min. magazyny, składowisko zużytych opon czy przedsiębiorstwa zajmujące się handlem materiałami budowlanymi.

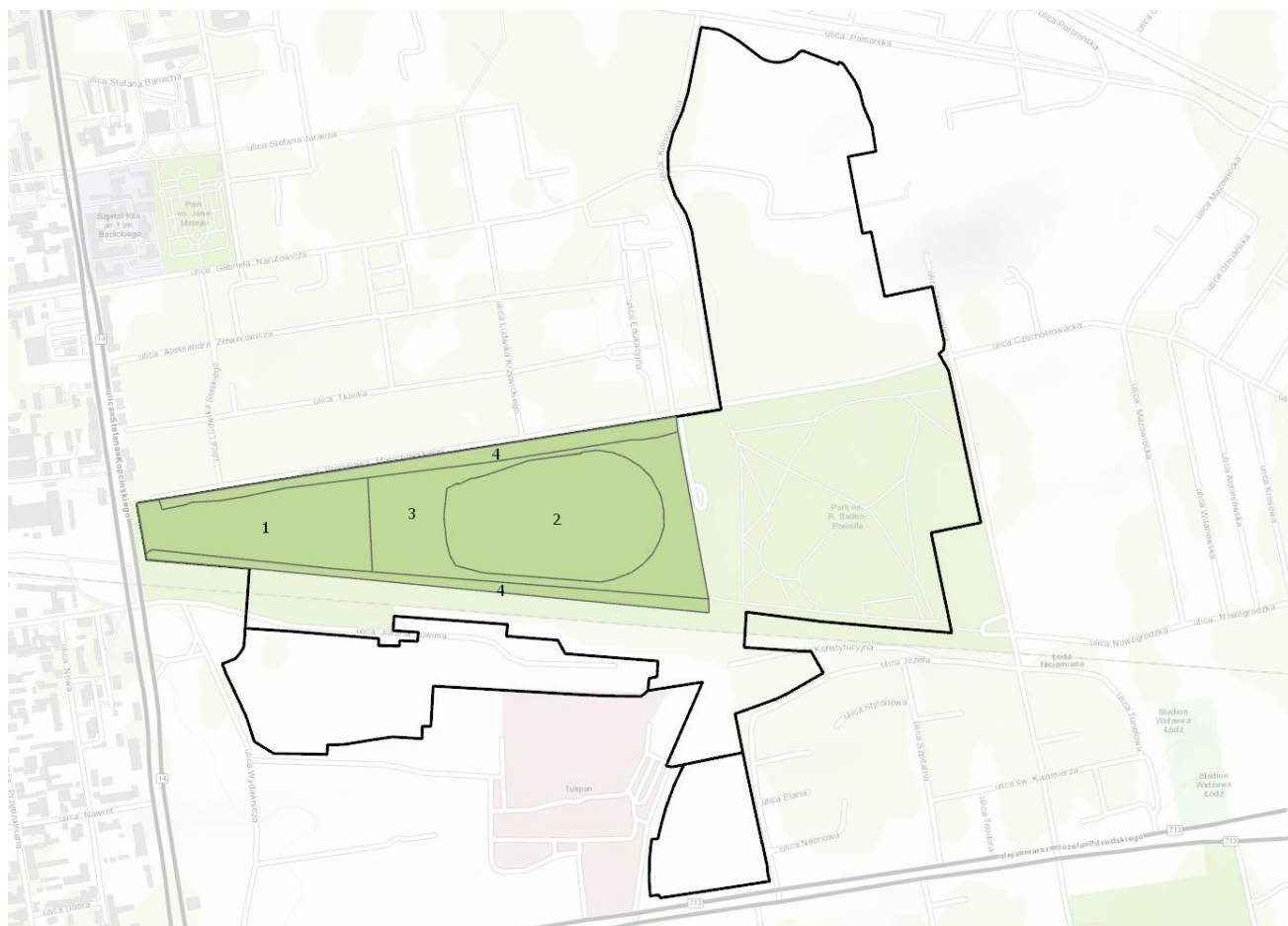
W zależności od przyszłych planów zagospodarowania tych terenów pod potrzeby wystawy EXPO, kilka drzew rosnących na trawnikach wzdłuż ulicy Tuwima można trwale zaadaptować pod warunkiem poddania ich niezbędnym zabiegom pielęgnacyjnym.

PARK 3 MAJA

OPIS OGÓLNY PARKU I JEGO DRZEWOSTANU

Park 3-go Maja został utworzony decyzją Rady Miejskiej m. Łodzi w roku 1915. Utworzony został w oparciu o istniejący na tym terenie Las Miejski będący pozostałością Puszczy Łódzkiej wg projektu L. Kołaczkowskiego. Park obejmuje aktualnie pow. ok. 23 ha. Jego granice tworzą od strony zachodniej - ul. Kopcińskiego, od str. północnej – ul. Małachowskiego, od strony wschodniej – uliczka prowadząca wzdłuż Hali Sportowej Parkowa (przedłużenie ul. Konstytucyjnej) oraz od strony południowej – skarpa oddzielająca park od tunelu kolejowego PKP (do niedawna był to odkryty tor kolejowy) prowadzącego do stacji Łódź Fabryczna. Mający walory historyczne park od 2014 roku objęty jest ochroną konserwatorską i uznany za park zabytkowy.

Aktualnie w parku na potrzeby przeprowadzonej inwentaryzacji dendrologicznej można umownie wydzielić kilka części różniących się od siebie zarówno układem kompozycyjnym jak i programem funkcjonalnym.

Rys. 5. Umowny podział na części w Parku 3 Maja

Część I - to zaprojektowany od nowa park od strony ul. Kopcińskiego, ciągnący się aż do podestu z zamontowanymi stolikami do gry w szachy. Tu gdzie obecnie znajduje się podest (na tzw. fundamencie) stał pawilon, w którym znajdował się udostępniany spacerowiczom sprzęt wypoczynkowy typu leżaki. Miejsce to wieńczy niejako dawny parter kwiatowy, obecnie łąkę z ocembrowaną fontanną otoczony szpalerem lipowym. Duży wkład w projektowanie tej części parku wniósł ogrodnik-architekt S. Rogowicz, który w 1931 roku zaprojektował min. ogródek jordanowski.

Za wyjątkiem kilku okazów sosen pospolitych rosnących w „części leśnej”, na tym terenie parku znajdują się jedyne grupy okazów drzew iglastych - daglezi i modrzewi, z czego modrzewie są okazami pochodzącymi z nasadzeń przedwojennych, natomiast daglezie są dużo młodsze i pochodzą z nasadzeń z lat 70/ 80 - tych XX wieku. Część ta rozciąga się obecnie na długości ok. 500 m liczącego niespełna kilometr parku na linii W-E.

Część II – to wygrodzona **strefa sportu**, administrowana przez MOSiR, (tzw. „Łodzianka”), na terenie, której znajdują się boiska sportowe, korty tenisowe oraz budynki administracyjne, szatnie, budynki gospodarcze. W ramach tej części występuje pozostałość po dawnym lesie, czyli „otulina”, którą tworzy w zdecydowanej części drzewostan dębowy – w części północnej mocno przerzedzony i wzbogacony o nowe nasadzenia, w części wschodniej jest to praktycznie leśna dąbrowa, czyli bardzo zwarty drzewostan dębowy wzbogacony od strony południowej i zachodniej o inne gatunki i częściowo uporządkowany. Bogaty program sportowy został wprowadzony do tego parku już na początku lat 20-tych XX w., co było zasługą min. E. Ciszewicza i jest kontynuowany do dnia dzisiejszego.

Część III – na którą składa się kilka obszarów parku to tzw. **część leśna**. W jej zakres wchodzi pas starodrzewia ciągnący się pomiędzy alejką równoległą do torów, parter z fontanną dochodzący do stawów oraz leżący po drugiej stronie pas starodrzewia, położony pomiędzy alejką równoległą do ulicy Małachowskiego, ciągnący się do terenów sportowych oraz część parku pomiędzy torami, a ul. Małachowskiego oddzielająca tereny „Łodzianki” od Parku Baden Powella (obecnie ograniczona alejką doprowadzającą do Hali Parkowa i przyległych jej parkingów).

Ta część parku jest również mocno zróżnicowana w efekcie bieżącego uzupełniania funkcji rekreacyjnych parku (wprowadzenie np. strefy fitness), czy ze względu na zachodzące zmiany w użytkowaniu parku.

W części parku leżącej między „dużym stawem” a strefą sportu znajdowały się jeszcze w latach 60-tych XX w. zabudowania gospodarcze związane z utrzymywaniem parku. Były to budynki zaplecza socjalnego dla pracowników, magazyny sprzętu i narzędzi. Ponadto część tego terenu zajmowały rabaty z uprawami roślin takich jak byliny, niewielkie krzewy, czy jednoroczne kwiaty, które były zagospodarowywane na terenie parku. Obecnie teren ten, po likwidacji tych obiektów, uległ niekontrolowanej sukcesji roślin. Na tej części znajduje się wiele uschniętych lub zamierających drzew, głównie wiekowych brzoź, które należy pilnie usuwać.

W parku można wydzielić jeszcze **część IV** – tzw. część przejściową, czyli pasy ciągnące się wzdłuż ul. Małachowskiego oraz wzdłuż dawnych torów kolejowych, na których dawny pierwotny drzewostan dębowy został wzbogacony pojedynczymi dosadzeniami drzew innych gatunków (brzoza, lipa, klony w odmianach) oraz podsadzeniami z krzewów głównie śnieguliczki białej (*Symphoricarpos albus*). W wyniku zaniedbań pielęgnacyjnych w przestrzeni tej znalazło się również wiele drzew pochodzących z niekontrolowanego samosiewu.

Od strony ul. Kopcińskiego, gdzie znajdowało się pierwotnie główne wejście do parku znajduje się najbardziej rozwinięty układ alejek oraz różnorodna roślinność. Ta część parku była pozbawiona praktycznie już w trakcie jego zakładania naturalnej roślinności drzewiastej, jaką stanowiła w zdecydowanej większości dąbrowa (dąb szypułkowy- *Quercus robur*). W tej części parku dęby występują jedynie wzdłuż dawnego torowiska oraz pojedyncze okazy wzdłuż ulicy Małachowskiego. W większej ilości występują, jako otulina dawnego parteru kwiatowego zwieńczonego fontanną, otoczonego łukiem szpalerem utworzonym z lip krymskich. Obecnie na części tego terenu wydzielono plac zabaw dla dzieci, którego niskie ogrodzenie otoczono nasadzeniami z tawuły japońskiej (*Spirea japonica*). W części parku zbliżonej bezpośrednio do ulicy Kopcińskiego znajduje się kilka skupin krzewów ozdobnych jak:

- tawuły (*Spirea*) - pas wzdłuż skarpy, na poziomie chodnika ulicy,
- skupina forsycji pośredniej (*Forsythia xintermedia*) i ognika szkarłatnego (*Pyracantha coccinea*) (nasada skarpy od ulicy Małachowskiego),
- skupina pięciornika krzewiastego (*Potentilla fruticosa*) wzdłuż środkowego łuku alejki zewnętrznej,
- oraz wielogatunkowa skupina składająca się z forsycji, tawuły, berberysu (*Berberis*), irgi (*Cotoneaster*), żylistka (*Deutzia*), w centralnej części trawnika.

Drzewostan w tej części parku jest zróżnicowany i pochodzi w zdecydowanej części z nasadzeń dokonanych w okresie powstawania tego układu kompozycyjnego oraz z późniejszych uzupełnień, a także z nieusuniętych w odpowiednim momencie samosiewów. Widoczne jest tu zamieranie brzozy brodawkowatej (*Betula pendula*), która osiągnęła praktycznie swój docelowy wiek w warunkach miejskich. Szereg osobników tego gatunku zostało zaatakowanych hubą, powodującą min. łamanie się pni drzew. Na skarpie od strony dawnego torowiska (obecnie tunel) oraz w jej pobliżu pojawiło się szereg drzew z samosiewów głównie gat. dąb szypułkowy (*Quercus robur*) oraz robinia akacjowa (*Robinia pseudoaccacia*). Część z nich zamiera.

W tej części parku znajdują się dwa obiekty chronione – **pomniki przyrody**. W części zblizonej do ulicy Kopcińskiego jest to klon pospolity (*Acer platanoides*) o obwodzie 297 cm (nr 1341 w tabeli drzew), będący aktualnie w dobrej kondycji, wymagający jedynie bieżących prac pielęgnacyjnych (c. sanitarne) oraz eliminację konkurencyjnych drzew pochodzących z samosiewów a powodujących tzw. „biczowanie” jego korony.

Drugi chroniony okaz to dąb szypułkowy (*Quercus robur*) nr NPM 1489 w tabeli drzew. Obecnie jest to drzewo martwe, tzw. „świadek”, czyli ok. 4 metrowej wysokości pień o obwodzie 330 cm, z kilkoma mocno przyciętym konarami, jako pozostałość po dawnej koronie. Pień drzew jest pozbawiony zupełnie korowiny, a jego drewno poddane jest działaniu grzybów powodujących próchnienie. Proces ten będzie powodował dalsze osłabienie tego „destruktu” drzewa, aż do całkowitego jego obalenia. Drzewo to rośnie w bezpośredniej bliskości placu zabaw i w aktualnym stanie stanowi zagrożenie dla otoczenia. W celu usunięcia tego zagrożenia, a jednocześnie pozostawienia śladu po drzewie pomnikowym, należy sprowadzić pień do wysokości max. 1 m i pozostałość zaimpregnować, osłabiając w ten sposób rozkład drewna karpiny przez grzyby.

OPIS STANU ZDROWOTNEGO DRZEW W PARKU

W parku zinwentaryzowano ponad 4150 szt. drzew (Tabela 020401 Park 3 Maja - drzewa), z czego zdecydowaną większość stanowią dęby będące pozostałością lasu miejskiego, czyli **drzewa ponad stuletnie**. Do starodrzewia zaliczyć należy również wiele różnego gatunku drzew pochodzących z lat 20/30 tych XX w. czyli okresu tworzenia nowego parku od strony ul. Kopcińskiego.

Inwentaryzację drzew prowadzono w okresie marzec - 1 poł. kwietnia, czyli w stanie bezlistnym drzew. Fakt ten powoduje, że w przypadku podejmowania decyzji dotyczących poszczególnych działań konieczna będzie analiza stanu drzewa w pełnym okresie wegetacyjnym.

Obecny stan zdrowotny tego starodrzewia wynika zarówno z jego starzenia się i jest w przypadku dębów charakterystyczny dla drzew rosnących w silnym zwarciu, powodującym mocne wydzielanie suszu w dolnych partiach koron (brak dostępu światła) jak i może przede wszystkim z faktu, jaki zaistniał w momencie budowy tunelu kolejowego. Prowadzone w jej trakcie bardzo głębokie wykopy w pobliżu parku spowodowały radykalne obniżenie wód gruntowych. Nastąpiło przerwanie warstw wodonośnych, z jakich od lat drzewostan ten był zasilany.

Obecnie jedynie miejscami na terenie parku znajdują się niewielkie zastoiska (soczewki wodne) wód podpowierzchniowych, które nie są w stanie zrekompensować powstałego w wyniku leja depresyjnego ubytku wód gruntowych. Zwłaszcza, że ostatnie lata są ubogie w wody opadowe zarówno w okresach wiosenno-jesiennych jak i zimowych, a są one bardzo ważne dla właściwego rozwoju i kondycji zdrowotnej roślin.

Stare drzewa o rozwiniętym i ustabilizowanym na pewnym poziomie systemem korzeniowym mają niewielką zdolność regeneracji i dostosowania tego układu do zmienionego poziomu wód gruntowych. W zdecydowanej większości osobników taki proces dostosowawczy jest praktycznie niemożliwy.

Efekty stresu wodnego widoczne są najbardziej w części parku przylegającej do trasy tunelu (granica południowa) oraz w części leśnej w pobliżu dużego i małego stawu. W tych rejonach parku jest najwięcej drzew zamarłych oraz wykazujących daleko posunięty proces zasychania (mocne wydzielanie grubego suszu i zamieranie górnych partii koron drzew).

Mając na uwadze fakt, że stres wodny u drzew o twardym drewnie może trwać nawet do dziesięciu lat, zjawiska zamierania mogą występować z różnym natężeniem jeszcze przez kilka lat. Stąd planując jakiegokolwiek prace

w otoczeniu parku związane z kolejnymi wykopami, trzeba liczyć się z dalszym pogarszaniem ich warunków życiowych.

Symptomatycznym jest, że nawet dużo młodsze okazy drzew pochodzące z samosiewów również podlegają procesowi wcześniejszego zamierania, co świadczy o bardzo złych warunkach wodnych. Pełny obraz pokładów wód podziemnych mogą dać badania geologiczne tego terenu.

GOSPODARKA DRZEWOSTANEM W PARKU

Z uwagi na fakt, iż park jest obiektem zabytkowym gospodarka jego drzewostanem ograniczona jest praktycznie do zaleceń konserwatorskich.

Biorąc pod uwagę aktualny stan starodrzewia w parku proponowane jest, aby wystąpić z wnioskiem o poddanie go zabiegom polegającym na:

1. Sukcesywnym usuwaniu drzew obumarłych, zagrzybionych w stopniu zagrażającym bezpieczeństwu ich statyki oraz drzew, które mogą być zagrożeniem dla użytkowników parku (nadłamane lub uszkodzone w stopniu znacznym np. w wyniku gwałtownych zjawisk atmosferycznych);
2. Przeprowadzaniu zabiegów pielęgnacyjnych polegających na usuwaniu grubego suszu (praktycznie cały starodrzew parku tego wymaga) zwłaszcza w tych jego strefach, które są najintensywniej użytkowane jak alejki, place sportowo-rekreacyjne i place zabaw
  - Z uwagi na występujące zjawiska zasychania drzew eliminacja okazów suchych powinna być wykonywana praktycznie na bieżąco, aby uniknąć tzw. efektu „domina”, gdzie odłamujący się gruby konar, łamie następny na tym samym drzewie, a także drzewach sąsiednich (przy dużym zwarciu ich koron), a jeszcze gorsze skutki tego efektu są, gdy upada całe drzewo.
  - Jednocześnie zamarłe drzewo często zainfekowane, staje się przyczyną osłabienia następnych osobników będąc np. rozsadnikiem patogenów. Argument bioróżnorodności parkowej (dziuple zasiedlane przez ptaki, różnorodne owady występujące na starych drzewach itp.) musi być w tym przypadku zrównoważony argumentem bezpieczeństwa użytkowników parku. Potrzebny jest tutaj intensywny monitoring statyki osłabionych drzew oraz rozkładanie tych zabiegów w czasie.
3. Eliminowanie nadmiernie porastających samosiewów drzew i krzewów, które dla bardzo osłabionego aktualnie starodrzewia są zbyt dużą konkurencją życiową. Można jedynie przy tej okazji wyselekcjonować pojedyncze okazy o większym potencjale, jako naturalne uzupełnienie „wypadów”.
  - Dla aktualnie mocno osłabionego starodrzewia w parku oraz z powodu dużego deficytu wodnego będącego efektem przeprowadzonych obok prac, nadmierna konkurencja spowodowana dużą ilością samosiewów drzew i krzewów jest przyczyną jeszcze większego pogarszania się jego kondycji. Proces eliminacji tego niewskazanego obecnie „nalotu” roślin winien być podjęty jak najszybciej i prowadzony na bieżąco. Poprawi to w znaczący sposób warunki życia starszych drzew.

W „częściach leśnych” parku poza zinwentaryzowanymi drzewami wykazanymi w tabeli występuje również drobny samosiew o gęstości zarastania średnio dla przedziału obwodów

- od 10 do 30 cm (na wys. 1,3m) – 6-8 szt./m²
- poniżej 10 cm – 12-15 szt./m²

Samosiew ten stanowią głównie takie gatunki jak: klon w odmianach, dąb, czeremcha, robinia. Samosiew ten winien być likwidowany w ramach bieżących prac porządkowych w parku, aby nie dopuszczać do jego przyrostu na grubość. Uporządkowanie terenów porośniętych przez tego typu „nalot” znacząco poprawi warunki fitosanitarne w parku.

Podobne działania należy podjąć wobec nadmiernie rozrośniętych krzewów podrastających starodrzew (jest to przede wszystkim śnieguliczka biała). O ile dawnej tego typu podrost łagodził niektóre zjawiska w parku i był do pewnego stopnia korzystny dla starodrzewia parkowego (np. ograniczenie nadmiernego parowania wód opadowych), o tyle w obecnych warunkach dużego deficytu wodnego, nadmierny rozrost tych krzewów wpływa na osłabienie kondycji starodrzewia, stąd potrzeba podjęcia tego typu działań.

Rozpatrując gospodarkę drzewostanem w Parku 3-go Maja pod kątem organizacji wystawy EXPO2024, to uwzględniając dopuszczalną przez konserwatora niewielką ingerencję w jego strukturę, na bieżąco należy monitorować stan zdrowotny drzew. Stan ten będzie ulegał dynamicznym zmianom, jako przeniesiony w czasie efekt opisanych wyżej prowadzonych w jego pobliżu inwestycji, mogący skutkować np. potrzebą ciągłego usuwania zasychających drzew celem niedopuszczenia do powstawania zagrożeń z tego powodu dla organizacji wystawy.

Pod pojęciem **bieżącego monitoringu** należy rozumieć:

- w okresie nie podejmowania żadnych prac powodujących ingerencję w głąb gruntu w pobliżu drzew jest to:**
  - przegląd stanu zdrowotnego drzew 1 x w roku w okresie pełnego ulistnienia oraz ewentualnie po wystąpieniu **gwałtownych** bądź nietypowych zjawisk atmosferycznych (np. huraganowe wiatry, silne burze z wyładowaniami, długotrwała susza) mogących mieć wpływ na stan drzew,
  - w przypadku stwierdzenia wystąpienia nowych zagrożeń będących efektem złego stanu drzewa, występowanie z odpowiednimi wnioskami do zarządcy terenu bądź/i konserwatora zabytków,
  - po otrzymaniu decyzji konserwatorskiej przystępowanie do pilnego wykonywania wynikających z niej zaleceń.
- w momencie podjęcia prac powodujących ingerencję w głąb gruntu, mającą wpływ na zachwianie aktualnego *status quo* układu gleba - systemy korzeniowe drzew (np. prace związane z wymianą nawierzchni alejek w pobliżu drzew, wykonywanie wykopów pod fundamenty – nawet punktowe - pod projektowane obiekty itp.) jest to:**
  - właściwe i ograniczone do niezbędnego minimum prowadzenie prac w pobliżu drzew, zabezpieczanie ew. uszkodzeń korzeni oraz pni i konarów (należy unikać tego typu zdarzeń min. poprzez zastosowanie właściwej organizacji i metody pracy),
  - kontrola stanu drzew zarówno w trakcie prowadzenia prac jak i po ich zakończeniu,
  - w zależności od pory roku, w której te prace będą wykonywane, należy odpowiednio zabezpieczać drzewa na czas wykonywanych w ich pobliżu prac,
  - w kolejnym rozpoczętym sezonie wegetacyjnym po zakończeniu w/w prac, w okresie pełnego ulistnienia drzew, dokonać ich przeglądu i w razie stwierdzenia negatywnych zmian ich stanu postępować jak w p. 1.

Na koniec warto podkreślić, iż w aspekcie projektowanej wystawy, niezwykle istotnym jest, aby nie kumulować ewentualnych negatywnych efektów złego stanu drzew oraz wynikających z tego stanu działań, na ostatni okres przed jej rozpoczęciem.

Proponowane w niniejszym dokumencie bieżące reagowanie na te zjawiska pozwoli zminimalizować ich ewentualnie negatywne skutki oraz na szybkie podejmowanie środków zaradczych.

OPIS DO WYKAZU KRZEWÓW

Na terenie parku, krzewem porastającym ok. 25-30% jego powierzchni jest śnieguliczka biała (*Symphoricarpos albus*). Krzew ten w efekcie swojego dynamicznego rozwoju i braku, w odpowiednim momencie, aktywnych działań selekcyjnych, zdominował i zagłuszył praktycznie inne gatunki, które były sadzone w jego pobliżu.

Powierzchnię zajętą przez śnieguliczkę tworzą pasy ciągnące się wzdłuż południowej i północnej granicy parku oraz pas graniczący z ogrodzeniem terenów sportowych, a także powierzchnie będące „podrostem” starodrzewia

dębowego w środkowej części parku (okolice dawnego parteru kwiatowego, obecny trawnik zakończony okrągłą fontanną).

Gatunkiem, który jeszcze można odnaleźć w postaci większych zwartych grup jest jaśminowiec wonny (*Philadelphus coronarius*), przy czym są to z reguły stare mocno przerośnięte krzewy. Większe skupiny jaśminowca wonnego znajdują się wzdłuż północnej granicy parku.

W części leśnej parku, w strefie pomiędzy wygrodzonym terenem „Łodzianki” a alejką stanowiącą granicę między Parkiem 3-go Maja, a Parkiem Baden-Powella, znajduje się większe skupienie tawliny jarzębolistnej (*Sorbaria sorbifolia*).

Pozostałe wymienione w wykazie gatunki krzewów ozdobnych występują aktualnie, jako okazy pojedyncze bądź skupiny złożone ledwie z kilku roślin nieprzekraczające powierzchni 20 m². W większości przypadków są to okazy bardzo dojrzałe bądź wręcz stare i przerośnięte wymagające głównie zabiegów odmładzających, w skrajnych przypadkach (zamierające) usunięcia.

Biorąc pod uwagę fakt, iż stan zdrowotny starodrzewia w parku został osłabiony w wyniku radykalnego obniżenia wód gruntowych, (na skutek przeprowadzonych obok inwestycji kolejowych i drogowych), w ramach prac pielęgnacyjnych, dla poprawy warunków fitosanitarnych parku, należy dokonać radykalnej selekcji zakrzewienia, głównie z gatunku śnieguliczka biała.

W części parku znajdującej się w sąsiedztwie ul. Kopcińskiego (w pobliżu dawnego głównego wejścia do parku) rosną młode, pielęgnowane na bieżąco różnorodne gatunkowa skupiny krzewów.